

ד"ר מוטי פלג, "הקשר היחיד של ילדי ישראל זה העבודה שאבא שלהם נרל שם. אם הם ירצו פעם לחיות בארץ, אני מאוד אופתע"

אִרִית רוֹתם צִפְרוֹנִי

צילום: נאור רהב

את ד"ר מוטי פלג, פסיכולוג קליני וגם זמר שגר, כבר 31 שנים באמריקה, סוכרים הרבה ישראלים החיים בניו יורק ובניו ג'רזי. הוא בעל שני תארים בפסיכולוגיה ורוקטורט בעבודה סוציאלית קלינית. יש לו קליניקה לבריאות הנפש בעירייה קטנה בצפון טרויט ניו ג'רזי, קרוב לניו יורק, והוא גם זמר שמוסיע בפני הקהילה הישראלית. במשך השנים כתב על נושאים הקשורים בפסיכולוגיה בעיתונים השונים שיצא אים לאור בעברית במנהטן. באותם עיתונים גם כתבו הרבה עליו. הוא התפרסם בעיקר בעקבות המחקר שערך על המתנזרים הישראלים באמריקה, ובו הוא מסביר כי כל כהנר טובל ממצוקות שינוי, אבל המהגר הישראלי טובל קצת יותר, בגלל רגשי אשם על עזיבת המולדת.

את המחקר האמור ערך פלג כבר לפני כ-15 שנים, כחלק מעבודת הדוקטורט שלו. בימים אלה הוא שוקר על מחקר נוסף באותו נושא. מטבארו הראשונים של המחקר הנוכחי מוכיחים, שיצן פלג, שהתייחסות הישראלים בארצות הברית לעבודה שגם לא חיים בישראל אמנם השתנתה במהלך השנים, אבל במהותם הם עדיין קשורים למולדתם, באופן שלא דומה לקשר של שם מהגר אחר לארץ הולדתו. "אצל כל הישראלים

יורד בעלייה

ד"ר מוטי פלג, פסיכולוג קליני וזמר המתגורר בארצות הברית, פרסם לפני 15 שנה מחקר על המהגרים הישראלים בניו יורק. בימים אלו הוא עורך מחקר המשך, בו הוא מצביא על שינוי מהותי: הישראלי היורד כבר אינו מרגיש צורך להתנצל על חייו והשגיו בחו"ל, אבל הוא עדיין מרגיש אשמה על שאינו ממלא את הציווי הפנימי הקולקטיבי לחיות בישראל

לשאלות הללו הוא, 4 כלומר כמעט מסכים מאוד. השאלון הזה, אושר פלג, הוא רק סקר מקדים למחקר שהיא מתכנן, אבל בהחלט מצביע על הויקה הבלתי ניתנת לערעור שיש לרוב הישראליים לארצם. השאלה היחידה שזכתה בציון הנמוך 2, היתה: האם יש לך נקיפות מצפון על כך שאתה לא חי בארץ.

מיס רבים הספיקו טן הסתם לזרום בגור הרדסון מאן אמרתו המפורסמת של ראש הממשלה המנה יצחק רבין, שבקי

מהם לדרג את תשובותיהם בסקאלה שבין 1 ל-5, כש-1 פירושו "לא מסכים" ו-5 פירושו "מסכים מאוד". בין השאלות: האם אתה מאמין שיום אחד תשוב לחיות בישראל? אם לא יתאפשר לך לחזור, האם תרצה להתגורר שם לפחות חלק מהשנה? האם תרצה שלפחות אחד מילדיך יגור בארץ? האם למרות שאתה לא מתכוון לחזור עכשיו, קיימת בתוכך תחושה מתמשכת, שאינה מרפה כי עליך לחזור לישראל. המספר המסוקלל שנתנו כל משתתפי הסקר

סראינתי, מסביר פלג, "גיליתי את מה שאני קרא לו 'איריאולוגיה לאומית של שיבה', או 'הויקה לשוב לישראל'. לויקה הזאת יש מעטה ויצוגי שמשתנה ונשחק עם הזמן, ויש לה גרעין פנימי שבדרך כלל נשאר יציב".

בתקופה שבה ישראל עוברת את אחד המשבי רים הקשים בתולדותיה, הציג פלג סדרת שאלות לכ-100 ישראלים, בני 40-50, שחיים בארצות הברית בין חמש ל-16 שנים, נמצאים שם מאופו וזקי ומצבם הכלכלי משובע רצון. הוא ביכש

רצונה היא שנתנה שלו קרא ליהודים "גמ" לה של נגיפות", בתקופה היא, מסביר פלג, ככלו רוב הישראלים בארצות הברית כרגע אינם מנקיפות מצפון על עצמם. אבל עם השנים, מתברר, קרה היגשות הללו. ככל ש'ישראל נתפסה למדינה יותר הישגית וחשמנית, היהודים התחילו להרגיש יותר טוב עם עצמם. "כמו האוכה המפורסמת של רביץ", אומר פלג, "יש שיבה מסמעת" במסגרת "ידו". העולם השתנה, ישראל השתנתה, והיום מה שסובב אצל רבים זה הישגים אישיים והחיים. במקביל לשינויים הללו, השתנתה תרמיתם של הישראלים היהודים, גם בענין עצמם וגם בענין הישראלים בארץ. היום זו כבר לא נושה לזרות בניו יורק. היום ישראל כבר לא צריך להתגבל שהיא עם. אבל בעין הנוכח הוא רוצה לחזור לישראל, גם אם למעמדם בלפי חצי קיימת החשפה.

— כמה שונה החינוך הישראלי ממדורים בני הארצות האחרות?

"כל מדור, כאשר הוא, הנה את מצוקת הפרוייקט. זה מאובייקטים ארוכים בארץ המוצא ואת תחושת האובדן הנתפס מהמולדת. זו תחושה אוניברסלית של נוסטלגיה ובענינים לסיים שיעור, שמשותפת לכל בני האדם, בין אם בארץ ממוקדת, אפריקה או אוסטרליה. לישראל, בנוסף לתחושות הללו, יש גם את הקשר הבלתי ניתן לשכירה לארץ ישראל, ואת התחושה כאילו הוא מפר איזהו מוסכמה של המורשת היהודית. זו המטייה לגיון, שאני קרא לה "הדיקה לשיבה", שטובעה בתה'המודע הקולקטיוו שלנו כמעט ששכח למולדתו אחרי 2,000 שנות גלות. זו תחושת האשמה כאילו הפרנו משהו. אין את זה אצל שום מהגר בשום.

"היום המטייה היא להשיגות ולארגון ביורוקרטי וכו'. כשהרגש הוא יותר על הפרט מאשר על הכלל ועל האידאולוגיה. את זה אני רואה כמשהו שקורה מעל פני השטח. מתחת לפני השטח, אצל רוב הישראלים בחו"ל קיימת זיקת הסיבה לארץ, שנתונה כל הזמן להתחדש, כלכלית ואחרות. המעטה החיצוני של המטייה לרצות לחזור - בגלל שאתה קשור להיסטוריה, לעם, למורשת - נשחק עם השנים, אבל הגרעין הפנימי של הדיקה הוא לא התעוררה. בתה'המודע שלנו, הישראלים, יש את הציוני הזה, לחזור לארץ. המדורים שלי מראים שרוב המהגרים הישראלים באמריקה, גם אם חלקם מנסים להרחיק ולהכחיש, קשורים לישראל באופן מסוים ומאוד מסמעותי."

פלג, בן 44, גרוש ואב לשניים, עבר את חווית ההגירה פעמיים, בישראל ובארצות הברית. הוא נולד בפולין, כנעם של ניצולי שואה שעלו לישראל אל כשהיה בן שלוש. הוא גדל במושב בני יחנן שליח מוכרת בתיה, עם עוד שתי אחיות ואח אחד. את לימודיו והציון שלו עשה כילד חרץ בקיבוץ שריד. לבני יודק הגיע ב-1976, כשהיה

חצי אחרי שנחתה סם אחתו הגדולה, ליאה שור, שהפכה לקיסטטיקאיה מפורסמת, כעלת מכון יודק במקום טוב במנהטן שאחרו מוקדים רבים למאות מפורסמים, ביניהם רס"ן הפסח, מול ניומן וברוק שילרס.

את הלימודים לתואר ראשון ושני במסכולוגיה סיים פלג בקווינס קולג', לפרנסתו עבר אז בביטחון של אילעל וגם כומד כמועזנים ישראל לייב. יש לו קול עמוק ונעים, והוא לא רק שר, אלא גם מוכר לחנים לשרים, בעצוריו למר פיתוח קול אצל בני כספי בתל אביב. מאז הגיע לארצות הברית, הוא שר ומופיע כמני ישראלים ויהודים. במהלך השנים גם הופיע עם עם מספר מופיקאים ישראליים נחשבים, ביניהם אילן

"כל מהגר חווה את מצוקת הפרידה מאובייקטים אהובים בארץ המוצא ואת תחושת האובדן והניתוק מהמולדת. לישראלי, בנוסף לתחושות הללו, יש גם תחושת אשמה. אין את זה אצל שום מהגר בעולם"

טוכי, אלברט פיאנסה, ירון גרשווסקי וגיל דוד. כבר שנים הוא סוכר על קשר הרוק עם התבר לילן אבי קורן, שלכמה משיריו חזר לנגןם. עכשיו כתבו קורן, שטר בצפת, ביהר עם הזמרת ומירה הן, שגדה בניו יודק, מילים לשיד ושמו "תפס את הרגע", על פי המנגינה שהוכר פלג. ולהלן סיפור השיד, שנסיונות כתיבתו הביאו עכשיו את פלג לארץ: "אני מגיע לישראל לפחות פעם בשנה, אבל הפעם הגעתי במיוחד לפניית מחזור", הוא מספר. "לקראת סיום כיתה ה', בבית הספר העממי במוכרת בתיה, ביקשה ממני המנהיגת כת שאכתוב את הצגת הסיום של הכיתה. בתמימי ובייטמי הצגה שבה תיארת' מנישה של הכיתה אחרי 40 שנה. הנהגה עברו 40 שנה, וככה מתלפ"י די הכיתה, שאותם לא ראיתי מאז, התקשרו אלי במפתיע לארצות הברית והציעו להנשים את אותה הפקת געורים. השיחות שהרכיבאטלנטיות שלי עם האנשים שלא מנפתי 40 שנה הסרו עלי מזה. כראש התגנן לי שיד, שדגושא שלו היה 'תפס את הרגע', ומצאתי את עצמי יושב ושרש על מיתרי הגיטרה מנגינה חדשה. ביקשתי מוכי רי, אבי קורן וחמירה הן, לכתוב מילים ללחן שלי. וככה, בהשראת הומוזונטלגיים מהילדות, נולד שיר חדש."

אבל השרד, אומר פלג, הוא רק תחביב אצלו. כבר 24 שנים הוא עובד כמסכולוג. בשנים הראי שונות עבר בבתי ווליום בניו ג'ורג', בעיקר עם גריקסונים. לפני 15 שנים פתח את הקליניקה הפרטית שלו. כבניין התאר, שמופך כעצים הרים מעסיק פלג צוות רופאים ומטפלים, ביניהם מסביר לוגנס, פסיכיאטרים, עובד מצבאלי ואחות. "אנחנו מטפלים בתסמונות רכאוביות ותוספת חרדה", הוא מספר, "התמחות שלנו היא בעיות התנהלות מסוי רים של טראומות וכאב. הגישה שלנו ווליסטית ומתייחסת לגופנופש. רופאים שולחים אלינו מטופלים עם בעיות סיניות וכאבים שהרפואה הקונבנציונלית לא הצליחה להיות את מטורם. כשאני אומר למטופלים שהבעיה הפרוית שלהם היא כעצם נפשית, רחנם לא מאמינים. הם אומרים זה לא יוכל להיות פאני קישה את זה לעצמי". אני מסביר להם שהם לא עושים את זה לעצמם כמזונת, זה התמסודע שלהם יודע את זה. אחרי תשאל הערכה שכללת את עכור של המטופל, האישיות שלו, אופן הדיקה וכו', אני מפנה לסיפול הסתי אים. ב-90 מהטורים הוספיל כבליח".

פלג נרשם כבר שלוש שנים ביהודיהאמריקאי אית, לה היה נשוי 23 שנים. "זוהת מעורבים", הוא אומר, "בדרכה מקרים, לאורך זמן, זה פשוט לא עובד. ישנם הברלי מנסוליות מהותיים בין הישראלים לאמריקאים, זה שוב קשור לזיקה לארץ. בן או בת הזוג האמריקאים, אם לא גדלו בבית מסש ציוני, לא כל כך מבינים את המשיבה הזאת של הישראלים לארץ, את ההיצטרות להי שות, והאנה לטול המדינה, הטלפונים הרבים לישראל, הרצון לנסוע לשם, הנטייה לשנוע שירים ישראליים, ובכלל."

לפלג בני ילדים, עידן בן 20 וסוזן בת 17. למרות שמתייהם הישראליים, הם מאוד אמריקאים, אמנם עם מודעות יהודית ורוח עם לישראל, אבל אמריקאים. "הילדים שלי היו כמה פעמים בארץ, הם מדברים עברית, כי שלחתי אותם לבית ספר יהודי. אבל הקשר היחיד שלהם לישראל זה השיב זה שאבא שלהם גדל עם. אם הם רוצו פעם להיות בארץ, אני מאוד אפתע", אומר פלג, שאת פרק ב' בחייו האישיים שאף עכשיו להקביר עם ישראלית. כמו מרבית טרוואייניו למחקרים, גם פלג נגע בדיקת הסיבה לישראל. כמו מרבית טרוואייניו, גם אצלו, נספן לעבשיו, זו רק כבודה שלא מלווה כיעתיים כשום צעד מעשי. "אבל עכשיו, כשאני לקראת אבצע שנות החמישים שלי", הוא אומר, "יש לי את ההרגשה שנקבתי, הישגתי, והגיע הזמן ליהנות מהשנים הכסופות שלי, ואין כמו בארץ. אולי אני אקנה סאן בית, אשאיר את הקליי ביקה בניו ג'ורג', האנסו לשם כל הדרש. אולי אשאיר עם עוד כמה שנים, אבטור את הקליניקה ואפתח מסוה בישראל. אני חושב שאם הויתי מוצא את האשה הישראלית המתאימה, זה היה עוד לי לזרזיט."